

Бенгус Ю.В.
РЕЗУЛЬТАТИ ОБСТЕЖЕННЯ ТЕРИТОРІЇ КУОРТУ «БЕРЕЗІВСЬКІ
МІНЕРАЛЬНІ ВОДИ» З МЕТОЮ ВИВЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ
СТВОРЕННЯ НА НІЙ ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ
УКРАЇНИ

Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди, м. Харків
e-mail: 0675706837yuri@gmail.com

Bengus Yu.V. SURVEY RESULTS OF THE TERRITORY OF THE “BEREZIVSKI MINERALNI VODY” HEALTH RESORT IN ORDER TO STUDY THE POSSIBILITY OF CREATION IN OBJECTS OF THE NATURAL RESERVE FUND OF UKRAINE. A survey of the vicinity of "Berezovsky Mineralny vodi", the oldest resort in Kharkiv region, revealed the presence of five *Quercus robur* trees over 130 years old in its historic park area. 6 species of plants and animals from the Red Book of Ukraine and 2 species of plants from the "List of species of plants that need special protection in the Kharkiv region" [2] were photographed in the park and its environs. The obtained data allow us to start the process of preparing the creation of the object of the Nature Reserve Fund of Ukraine on its territory.

Key words : *Natural Reserve Fund of Ukraine, Red Book of Ukraine, rare plants, rare animals.*

Курорт «Березівські мінеральні води» – один з найстаріших бальнеологічних курортів з унікальним комплексом джерел з різним складом мінеральних вод, він був створений у 1862 році. Зараз це потужний лікувальний і курортний заклад, розташований у мальовничому лісовому і парковому масиві, в створенні якого поєдналися зусилля людини і природні процеси.

Згідно закону «Про природно-заповідний фонд України» [1] до нього відносяться зокрема ділянки, які мають «...особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність і виділені з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу...». Під час обстеження території курорту «Березівські мінеральні води» в липні 2019 року ми виявили наявність фактів, які відповідають переліченим ознакам.

Біоценози, які присутні на різних ділянках курорту були сформовані в результаті штучних дій і природних процесів. Штучно був частково змінений рельєф території. Були насипані дамби, завдяки яким утворилися два ставки. Було висаджено велику кількість дерев місцевих видів і інтродуцентів, створено парк з партерною частиною і алеями по схилам балки, які ведуть до джерел курорту. В нижній частині балки переважно природним шляхом сформувався вільшняк. Озеленення навколо нижнього ставка сформовано штучно. Серед дерев тут за кількістю переважає інтродуцент верба вавилонська (*Salix babylonica*). Рослинність навколо верхнього ставка сформувалась природно. Серед деревних рослин на цій ділянці переважають місцеві види верба біла (*Salix alba*) і верба попеляста (*Salix cinerea*).

На території парку найбільшу естетичну, рекреаційну та історико-культурну цінність має трикутна ділянка на шляху від музею до їдальні, де ростуть надзвичайно великі дерева дуба звичайного (*Quercus robur*), ясена звичайного

(*Fraxinus exelcior*) та клена гостролистого (*Acer platanoides*). П'ять дубів на цій ділянці парку курорту мають діаметр (на стандартній висоті лісотехнічних вимірювань 1,3 метри) від 0,96 до 0,70 метри. Схоже, що всі дерева на даній ділянці парку були висаджені одночасно. Під час санітарного обрізання поламаної вітром великої гілки дуба, на її зрізі було підраховано річні кільця. Вік цієї гілки, яка відходила від стовбура на висоті понад 2,5 метри, становив близько 125 років. Тому ми вважаємо, що вік дерев на даній ділянці парку складає не менше 130 років. Всі ці дуби-патріархи були висаджені під час розбудови курорту і є цінними як з точки зору поважного віку, так і через їхнє історичне та рекреаційне значення.

На території курорту було знайдено 8 екземплярів коручки чемерникоподібної (*Epipactis helleborine*) з родини Orchidaceae, занесеної до Червоної книги України. В балці поблизу дамби верхнього ставка було знайдено кілька рослин оману високого (*Inula helenium*), занесеного до «Переліку рослин, які підлягають особливій охороні на території Харківської області» [2]. На схилі північної експозиції у насадженні з переважанням дуба звичайного було знайдено дві рослини щитника чоловічого (*Dryopteris filix-mas*), теж занесеного у згаданий вище «Перелік...».

З тварин, занесених у Червону книгу України, на території курорту було сфотографовано і знято на відео мідянку звичайну (*Coronella austriaca*), сфотографовано кажана вечірницю руду (*Nyctalus noctula*), метеликів люцину (*Hamearis lucina*) і подалірія (*Iphiclides podalirius*), жука-олень (*Lucanus cervus*) і навіть мухоловку-скутігеру (*Scutigera coleoptrata*). Про останній вид зараз триває обговорення щодо необхідності її виключення з рідкісних видів через синантропне поширення у будівлях в багатьох містах України за межами її природного ареалу.

Наступні дослідження грибів, птахів, кажанів, комах і інших груп живих організмів відповідними фахівцями нададуть додаткові факти поширення на території курорту інших рідкісних видів, але й наведений перелік аргументів дозволяє наполягати на створенні на території курорту об'єкту природно-заповідного фонду для збереження і вивчення природного біорізноманіття місцевих біоценозів, для збереження і вивчення старого парку.

Щодо конкретних меж ділянок, кількості та класифікації об'єктів ПЗФ, які потрібно створити на території курорту, то це повинно стати предметом обговорення із залученням відповідних фахівців та керівників курорту.

Список використаних джерел

1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>
2. Офіційні переліки регіонально рідкісних рослин адміністративних територій України (довідкове видання) / Укладачі: докт. біол. наук, проф. Т.Л. Андрієнко, канд. біол. наук М.М. Перегрим. Київ: Альтерпрес, 2012. 148 с.